

Het spanningsveld van een directeur

HENK WIJKHUISEN

Sinds 1986 is Ir. M.K.H. Gast directeur van Gemeentewaterleidingen Amsterdam (GWA). Vanaf de zevende etage van het hoofdkantoor in Sloterdijk heeft de heer Gast een goed overzicht over de Amsterdamse samenleving, die door zijn bedrijf al 140 jaar van drinkwater wordt voorzien. Een bedrijf dat naast de leverantie van drinkwater ook verantwoordelijk is voor behoud en beheer van de Amsterdamse Waterleidingduinen (AWD).

De directeur van Gemeentewaterleidingen Amsterdam, Ir. M.K.H. Gast (foto: Cees Buys).

Waterwinning en natuurbehoud was ooit het spanningsveld dat heeft geleid tot de oprichting van de Stichting Duinbehoud. Weliswaar is geen sprake meer van hoogspanning, maar tot op de dag van vandaag zijn het GWA en Stichting Duinbehoud het op enkele punten nog niet geheel eens. Een goede reden om in deze special van DUIN over de Amsterdamse Waterleidingduinen een interview te houden met de hoogste baas.

Waterbeheer

De heer Gast weet inmiddels wat waterbeheer inhoudt. Voordat hij directeur van het GWA werd heeft hij onder meer gewerkt bij het toenmalig Hoogheemraadschap van de Uitwaterende Sluizen en was hij in de gemeente Amsterdam lange tijd verantwoordelijk voor de riolering en de waterbeheersing. Dat is achteraf niet zo vreemd voor iemand die aan de Landbouwhogeschool Wageningen behoorde tot één van de eerste studenten die zich verdiepte in afvalwaterzuivering. Als bijvak in Wageningen koos de heer Gast natuurbeheer bij prof.dr. M.F. Mörzer Bruyns. Maar het fundament voor de huidige functie werd gelegd in Alkmaar, waar de heer Gast vanaf zijn veertiende woonde en als lid van de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie een relatie opbouwde met de duinen. Kortom, een directeur die van nature thuis is binnen het brede taakveld van een waterwinner in de duinen.

De charme van de Amsterdamse Waterleidingduinen is vooral de rust en de ruimte met al die gradiënten die in dit grote aaneengesloten gebied worden gevonden, volgens Gast. Een centrale vraag die hij zich stelt is hoe je erin slaagt het menselijk gebruik dat altijd van de duinen is gemaakt in harmonie te brengen met de natuurlijke ontwikkeling. Die enorme uitdaging ziet Gast tegelijk als het grote spanningsveld. Gast: "het is onontkoombaar in de huidige maatschappij om belangen te verenigen, maar groen (natuurbehoud) en blauw (waterwinning) zijn ook goed te verenigen".

Het favoriete plekje van de directeur blijkt het Eerste Infiltratiegebied te zijn; het noordwestelijk deel van de Amsterdamse Waterleidingduinen. Gast: "Daar zie je alle belangen bijeenkomen, de drinkwaterwinning, het raakvlak met Zandvoort, de duinontwikkeling. Hier ga ik altijd naar toe tijdens

mijn bezoek aan de duinen. En verder vind ik de Luchterduinen erg mooi. In dit gebied is de waterwinning natuurlijk veel minder nadrukkelijk aanwezig".

De Luchterduinen

In de ecosysteemvisie van Stichting Duinbehoud (het rapport "Duinen voor de wind") wordt de Luchterduinen genoemd als grote natuurkern, waarin natuur(ontwikkeling) prioriteit boven waterwinning krijgt en de reguliere grondwaterwinning wordt beëindigd.

Gast: "We hechten als bedrijf nadrukkelijk aan een bepaalde hoeveelheid grondwater naast het geïnfilteerde Rijnwater. Er stroomt water af uit de duinen als je er niets mee doet en dat neerslagoverschot wil ik behouden voor de drinkwatervoorziening. Maar zonder dat de belangen voor de waterwinning worden prijsgegeven zou ik best willen onderzoeken of er een grotere natuurwaarde te bereiken zou zijn".

Maar als je nu eens dat afstromend water aan de randen van het duingebied zou wegvangen; de bollenboeren kunnen dan niet klagen over wateroverlast en de natuurlijke hydrologie van de Luchterduinen wordt niet verstoord.

Gast: "Het is de vraag of we bereid zijn met z'n allen hiervoor extra geld uit te trekken. Primair gaat het in ons bedrijf om de vraag in hoeverre je een optimum kan bereiken mét waterwinning in de duinen".

Dat proces loop wel erg traag, want al in het 2e Structuurschema Drink- en Industriewatervoorziening van 1983 spreekt het rijk zich gesteund door de provincie uit voor stoppen van de grondwaterwinning in het zuidelijk deel van de AWD.

Gast: "De visies verschillen tussen rijk, provincie en GWA. Het GWA wil een substantieel deel van de grondwaterwinning behouden en het verschil tussen neerslag en verdamping op een ecologisch gunstige wijze invullen. Gelukkig zijn we de laatste jaren uit de welles-nietes stelling gekomen en is er veel creativiteit bij de mensen".

Scheiding van functies

In eerder genoemde ecosysteemvisie heeft Stichting Duinbehoud aangegeven dat in het zuiden van de Amsterdamse Waterleidingduinen een grote natuurkern, een zogenaamd natuurlijk, zelfregulerend duinlandschap, zou moeten komen van zo'n 2000 hectare. Is scheiding van de functies mogelijk, alleen natuur in het zuiden en waterwinning/natuur in het noorden?

Gast: "Die 2000 hectare hoor ik voor de eerste keer, daar kan ik nog niets over zeggen. De omvang van een natuurgebied is van wezenlijk belang voor een bepaald nivo van natuurbeheer. Het gevaar van een strikte natuurkern is dat zo'n gebied

"Groen (natuurbeheer) en blauw (waterwinning) zijn goed te verenigen"; de Oranjekom (foto: Kees Langeveld).

uit onze verantwoordelijkheid glijdt. Onze uitgaven en inkomsten zijn onderdeel van de gehele Amsterdamse maatschappelijke noden, wij hebben als waterleidingbedrijf dus geen gesloten boekhouding zoals een NV. Indien wij geen waterwinbelangen meer zouden hebben in het zuiden kan de basis wegvallen voor de noodzaak van onze aanwezigheid aldaar en dat zou wel eens ten koste kunnen gaan van de natuur. Bij het duingebied de Blink ligt dit anders. Dit is een geïsoleerd gebied dat we samen met het Zuidhollands Landschap beheren".

Drinkwatervoorziening te vanzelfsprekend

Kort geleden zag het concept-Beleidsplan Drink- en Industriewatervoorziening (BDIV) het levenslicht. Daar kwam nogal wat kritiek op van de VEWIN. Wat vindt u van dit beleidsplan.

Gast: "In het BDIV komt het belang van de drinkwatervoorziening niet tot zijn recht. Bij de voorlichtingsbijeenkomst over het BDIV heb ik nog geïnformeerd of het BDIV een plan is ter ondersteuning van de drinkwatervoorziening of een ondersteuning voor het natuurbeleid. De reden dat de drinkwatervoorziening wordt ondergesneeuwd is dat de levering van kwalitatief hoogwaardig drinkwater te vanzelfsprekend is geworden. Het volksgezondheidsbelang moet je boven tafel houden en dit belang is onvoldoende naar voren gehaald in het BDIV. Kijk maar naar Engeland; daar is de drinkwatervoorziening geprivatiseerd en liggen de normen lager dan bij ons. Het gevolg is dat allerlei ziektes weer de kop op steken.

Grondwater is hoogwaardig voor drinkwatervoorziening en natuur. Grondwater is nu eenmaal een betere bron voor de drinkwatervoorziening dan oppervlaktewater en dat zal altijd zo blijven. Wij geven daarom de voorkeur aan grondwater. Kijk maar naar bedrijven die hun drinkwater uit de rivieren halen. Die moeten ingrijpende en kostbare voorzieningen treffen om het drinkwater binnen de norm te houden.

Je moet geen grondwater gebruiken voor agrarische en industriële toepassingen. In het BDIV worden nu de waterleidingbedrijven aangepakt om hun grondwaterwinning terug te dringen, maar de industrie blijft buiten schot. Terwijl wij hoogwaardig grondwater niet meer mogen winnen, kunnen industrieën voor laagwaardige doeleinden grondwater blijven gebruiken. Het BDIV legt de accenten verkeerd."

Zowel het rijk als de provincie stellen dat oppervlakte-infiltratie niet moet worden uitgebreid en zo mogelijk moet worden vervangen door diepinfiltratie. In elk geval zouden de infiltratiegebieden meer ecologisch moeten worden ingericht. Wat gaat er in de Amsterdamse Waterleidingduinen gebeuren. Gast: "De herinrichting wordt bestudeerd. Er is een plan gemaakt voor aanpassing in bepaalde gebieden om tot een meer ecologische invulling te komen van de infiltratiekanalen. Dit zal de komende jaren worden uitgevoerd. Het bestaande potentieel zal echter in tact blijven en zullen we voor uitbreiding in de nabije toekomst gebruik gaan maken van directe zuivering en diepinfiltratie. Ook de voorzuivering van het infiltratiewater kan nog wel verbeterd worden als daar aanleiding toe is. Deze vraag wordt op dit moment binnen ons bedrijf in overleg met de WRK bezien".

Recreatie

Het recreatief gebruik van natuurgebieden neemt hand over hand toe. Nieuwe vormen van recreatie dienen zich aan en voortdurend worden claims gelegd op het duingebied in de Randstad. Recentelijk heeft het Gewest Zuid-Kennemerland weer een plan uit de kast gehaald om fietspaden aan te leggen door de Amsterdamse Waterleidingduinen.

Gast: "We zullen nooit zwichten voor zo'n fietspad. Zolang ik directeur ben komt dat pad er niet. Er is nu een natuurlijke gradiënt in recreatiedruk, die met een fietspad veel egaler over het terrein zal worden verspreid. De charme van de Amsterdamse Waterleidingduinen is juist dat je hier buiten wegen en paden mag lopen. Dit is mogelijk door afwezigheid van fietspaden. Als we geen eenheidsworst van Nederland willen maken dan moeten we behouden wat we nu hebben."

Hoe ziet u een oplossing voor het spanningsveld tussen de verschillende gebruikers van het terrein, zoals de trimmers versus de natuurliefhebber.

Gast: "Trimmen moet mogelijk zijn. We verzetten ons echter tegen vormen van exploitatie. We moeten zien te streven naar harmonie. Ofschoon ik geen uitgesproken idee heb om het bestaande beleid te wijzigen, sluit ik niet uit dat er iets moet gebeuren. Je zou op z'n minst kunnen vragen of de trimmer zich bewust wordt van de overlast die hij voor een wandelaar kan veroorzaken. Ons bedrijf bereidt op dit moment een recreatieonderzoek voor. In de Nota Natuurbeheer is dit onderzoek reeds aangekondigd. Dit onderzoek moet inzicht verschaffen in de fricties tussen recreatie en natuur en tussen de recreanten onderling".

Blijft het GWA bestaan?

De provincie Noord-Holland wil het liefst één waterleidingbedrijf in Noord-Holland. In uw nieuwjaarsrede heeft u zich hierover niet positief uitgelaten.

Gast: "Het uitgangspunt is dat we voor een zo laag mogelijk tarief drinkwater aan de Amsterdamse burger willen leveren van een zo hoog mogelijke kwaliteit. Wij leveren onthard, ongechloreerd drinkwater dat via koolfilters wordt gezuiverd. De Amsterdamse burger heeft al die extra voorzieningen om tot die goede kwaliteit te komen financieel moeten opbrengen. Eén bedrijf voor heel Noord-Holland zal daarom niet in het voordeel zijn van de Amsterdamse burger."